

Javnozdravstveni projekt Grada Zagreba Djeluj sada

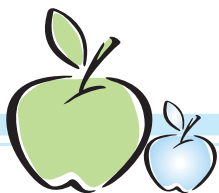
Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, godišnje više od 3 i pol milijuna Europljana oboli od nekog oblika zloćudnog tumora kože, među kojima čak 132.000 od melanoma. Zloćudni tumori kože imaju najbržu rastuću incidenciju od svih tumora, a smrtnost od melanoma činjenica je koja nas najviše zabrinjava. O tome govori podatak da više od 22.000 Europljana umire od melanoma. U 2015. godini u Hrvatskoj je bilo ukupno 649 oboljelih od melanoma, od toga 362 muškarca i 287 žena. U usporedbi s prethodnom godinom, porast u ukupnom broju oboljelih viši je od 10 posto. Broj novooboljelih žena (287 2015. godine) gotovo je jednak broju u 2014. godini (282), ali se uočava znatan porast u broju oboljelih muškaraca, kojih je 2015. godine bilo čak 362 za razliku od prethodne godine kada je oboljelo njih 305. Posebno su zabrinjavajući podatci da je melanom već drugu godinu zaredom na devetome mjestu u ukupnom poretku zloćudnih tumora kod muškaraca, a kod žena je ove godine prvi put ušao među deset najzastupljenijih. Ovaj iznimno biološki potentan tumor bilježi značajan porast u incidenciji u posljednjih 30 godina: čak 149% za muškarce i 130% za žene. Valja istaknuti i da je stopa smrtnosti porasla posljednjih trideset godina za 50%. Od melanoma najčešće obolijevaju osobe starije životne dobi, iako se posljednjih godina bilježi porast oboljelih u dječjoj i adolescentnoj dobi. Žene u Hrvatskoj u

ukupnom broju obolijevaju rjeđe nego muškarci, ali u mladim dobnim skupinama do trideset godina ipak prevladavaju žene. Uzrok tomu može se pronaći u činjenici da se žene češće izlažu UV zrakama zbog trenda tamnog tena pa se zbog toga više izlažu prirodnom utjecaju UV zraka (sunčanju) ili umjetnom izvoru (solariju). Koža pamti sve, svako oštećenje uzrokovano UV zračenjem ostavlja trag, što s godinama dovodi do preranog fotostarenja, ali može dovesti i do zloćudne preobrazbe stanica u koži te posljedično do stvaranja zloćudnih tumora kože. Izloženost ultraljubičastim zrakama, bilo da je riječ o

prirodnom ili umjetnom izvoru UV zraka, smatra se glavnim rizičnim čimbenikom u razvoju svih zloćudnih tumora kože, pa tako i melanoma. Zahvaljujući javnozdravstvenim preventivnim akcijama u više od 50% oboljelih dijagnosticira se lokaliziran melanom bez metastaza. Zadnjih godina, kao rezultat intenzivnog javno-preventivnog rada, većina melanoma dijagnosticira se u fazi kada je bolest lokalizirana. Godine 2015. lokaliziranu je bolest imalo 51,8% oboljelih, ali i dalje velik broj oboljelih od melanoma (23,4%) ima metastaze u regionalnim limfnim čvorovima, a 6,5% bolesnika ima udaljene metastaze. U okviru projekta Zagreb - zdravi grad Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo u kontinuitetu od 2007. godine (ukupno jedanaest godina) provodi javnozdravstveni projekt *Djeluj sada*. Projekt se bavi promicanjem zdravstveno prihvatljivog ponašanja na suncu te prevencijom kožnih bolesti uzrokovanih štetnim UV zračenjem, prvenstveno prevencijom malignih bolesti. Provodi se u suradnji s velikim brojem zdravstvenih ustanova te udruga, Klinikom za kožne i spolne bolesti te Klinikom za tumore Kliničkoga bolničkoga centra *Sestre milosrdnice*, Referentnim centrom Ministarstva zdravstva za melanom, Klinikom za kožne i spolne bolesti Kliničkog bolničkoga centra Zagreb, domovima zdravlja kojih je osnivač Grad Zagreb, Udrugom *Zdravi pod suncem* i Zagrebačkom ligom protiv raka, a uz potporu Ureda Svjetske zdravstvene organizacije u Republici

Hrvatskoj. Nizom aktivnosti projekt je kroz 11 godina izravno obuhvatio preko 60.000 korisnika. Za provedbu projekta *Djeluj sada* gradonačelnik Grada Zagreba dobio je 2013. godine i prvu godišnju nagradu Hrvatskog društva za sigurnost pacijenata. Kriteriji odabira prilikom vrednovanja projekta bili su osobita vrijednost projekta usmjerenog djeci vrtičke dobi, nabava vrhunskih dijagnostičkih uređaja u skladu sa svjetskim standardima čime se omogućuje bolja dijagnostika i smanjuje mogućnost dijagnostičke pogreške, organizirana informativna kampanja tijekom ljetnog perioda za opću javnost, dostupnost i pravovremenost organiziranih (besplatnih, bez uputnice) preventivnih pregleda kože za opću populaciju, uspješna koordinacija velikog broja ustanova na ostvarenju zajedničkog cilja, uspješno vođenje projekta od strane Gradskog ureda za zdravstvo, kontinuitet i održivost projekta te rad na daljnjem unapređenju aktivnosti unutar projekta prema potrebama. Navedeno je podrazumijevalo uvođenje aktivnosti edukacije specifičnih skupina (odgajatelja te zdravstvenih voditelja u vrtićima na području grada Zagreba), kao i dodatne stručne edukacije liječnika (opće/obiteljske i školske medicine). Godine 2014. u okviru projekta *Djeluj sada*, a u suradnji s Udrugom *Zdravi pod*

sunцем, postavljeni su i uređaji, mjerači UV indeksa na odabranim lokacijama u gradu Zagrebu. Sustav u realnom vremenu daje podatke o razini UV zračenja (UV indeks) te u ovisnosti o izmjerenom UV indeksu, daje informaciju i o preporučenoj razini zaštite, odnosno preporučenom faktoru zaštite. Pri definiranju lokacija vodilo se računa da su dostupne što većem broju građana. Ukupno osam uređaja za mjerenje UV indeksa postavljeno je na jedanaest odabranih lokacija na području grada Zagreba, odnosno u Sportsko-rekreacijski centar Jarun, Park Bundek, na Savski nasip te u izloge Gradske ljekarne Zagreba na lokacijama Trg bana Josipa Jelačića 3, Ozaljska ulica 1, Grižanska ulica 4, Draškovićeve ulica 13, i Ilica 43, zatim uz Gradske bazene na ŠRC Šalata, Utrine i Mladost. U okviru projekta *Djeluj sada* svake godine provodi se organizirana i najposjećenija javnozdravstvena akcija *Preventivni pregledi madeža za građane grada Zagreba (bez uputnice)*. U okviru jednodnevne akcije sudjeluje 20 liječnika. Ove godine na Europskom trgu građani su imali priliku u sklopu 10 preglednih jedinica besplatno i bez uputnice pregledati madeže. Na uzorku od 1.000 Zagrepčana, otkriveno je 140 zloćudnih tumora kože od čega je postavljena sumnja na 20 melanoma, te oko 120 ostalih zloćudnih

tumora kože, što je 20% od ukupnog broja građana koji su došli na preglede. Građani kod kojih postoji sumnja na zloćudne tumore kože odmah su upućeni na daljnju obradu i liječenje u Referentni centar za melanom s naznakom žrnosti. Ako uspoređujemo rezultate iz 2017. godine s ovogodišnjima, porast je gotovo dvostruko veći. Naime, 2017. godine na uzorku od 1.207 građana otkriveno je 10 melanoma. Za razliku od ostalih tumora rak kože i vidljivih sluznica rano je uočljiv i pruža mogućnost pravovremenog liječenja. Veliki broj otkrivenih melanoma dodatno potvrđuje činjenicu kako je ovakve akcije potrebno provoditi što češće, no iznad svega najvažnije je educirati građane o načinima i važnosti prevencije. Svake godine je i sve više građana koji dolaze na preventivne preglede, što dokazuje kako su javnozdravstvene akcije poput *Djeluj sada* iznimno važne i pozitivne za edukaciju građana. Sve aktivnosti provode se u okviru projekta Zagreb - zdravi grad.

Mirela Šentija Knežević, prof.log., univ.spec.admin.urb

Zamjenica Pročelnika, Gradski ured za zdravstvo

mirela.sentija-knezevic@zagreb.hr

